

ENERGETIKA XAVFSIZLIGI: ICHKI VA TASHQI XAVF-XATARLAR TAHLILI

Turdaliyeva Xadichabonu

Muallif.

Axmedov R.M

Ilmiy rahbar.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.19679746>

Annotatsiya. Mazkur ilmiy maqolada energetika xavfsizligining nazariy asoslari, uning iqtisodiy xavfsizlik tizimidagi o'rni hamda ichki va tashqi xavf-xatarlar keng qamrovda tahlil qilingan. Energiya resurslaridan samarali foydalanish, ularni diversifikatsiya qilish, zamonaviy texnologiyalarni joriy etish va barqaror energiya ta'minotini yo'lga qo'yishning ahamiyati asoslab berilgan. Shuningdek, global energetika bozori dinamikasi, geosiyosiy omillar va iqlim o'zgarishining energetika xavfsizligiga ta'siri ilmiy yondashuv asosida yoritilgan.

Kalit so'zlar: Energetika xavfsizligi, energiya resurslari, ichki xavf-xatarlar, tashqi xavf-xatarlar, diversifikatsiya, energiya samaradorligi, iqtisodiy xavfsizlik.

Аннотация. В данной научной статье подробно рассматриваются теоретические основы энергетической безопасности, её роль в системе экономической безопасности, а также анализируются внутренние и внешние угрозы. Обоснована важность эффективного использования энергетических ресурсов, их диверсификации, внедрения современных технологий и обеспечения устойчивого энергоснабжения. Также раскрывается влияние глобального энергетического рынка, геополитических факторов и изменения климата.

Ключевые слова: Энергетическая безопасность, энергетические ресурсы, внутренние угрозы, внешние угрозы, диверсификация, энергоэффективность, экономическая безопасность.

Abstract. This scientific article provides a comprehensive analysis of the theoretical foundations of energy security, its role in the system of economic security, and internal and external threats. The importance of efficient use of energy resources, diversification, implementation of modern technologies, and ensuring sustainable energy supply is substantiated.

The impact of global energy market dynamics, geopolitical factors, and climate change is also examined.

Keywords: Energy security, energy resources, internal threats, external threats, diversification, energy efficiency, economic security.

Kirish

Bugungi globallashuv sharoitida energetika xavfsizligi har qanday davlatning strategik barqarorligini belgilovchi asosiy omillardan biri hisoblanadi. Energetika tizimi iqtisodiyotning barcha tarmoqlarini energiya bilan ta'minlab, sanoat, transport, qishloq xo'jaligi va xizmat ko'rsatish sohaslarining uzluksiz faoliyat yuritishini ta'minlaydi.

Shu bois energetika xavfsizligini ta'minlash masalasi milliy xavfsizlikning muhim tarkibiy qismi sifatida qaraladi.

Energetika xavfsizligi deganda mamlakatning energiya resurslariga bo'lgan ehtiyojini uzluksiz, ishonchli va iqtisodiy jihatdan maqbul narxlarda qondirish qobiliyati tushuniladi.

Energetika xavfsizligining mohiyati va ahamiyati

Energetika xavfsizligi iqtisodiy xavfsizlikning ajralmas qismi bo'lib, u energiya resurslarining mavjudligi, ulardan samarali foydalanish hamda uzluksiz ta'minot tizimini o'z ichiga oladi. Ushbu tushuncha quyidagi asosiy elementlardan iborat:

- energiya resurslarining yetarliligi va barqarorligi;
- energiya infratuzilmasining ishonchliligi;
- energiya narxlarining barqarorligi;
- ekologik muvozanatni saqlash;
- innovatsion texnologiyalarni joriy etish.

Zamonaviy iqtisodiyotda qayta tiklanuvchi energiya manbalari (quyosh, shamol, gidroenergiya)ni rivojlantirish energetika xavfsizligini mustahkamlashning muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

Ichki xavf-xatarlar tahlili

Energetika xavfsizligiga ta'sir qiluvchi ichki xavf-xatarlar quyidagilardan iborat:

1. Energetika infratuzilmasining eskirishi

Ko'plab energetika obyektlari eskirgan bo'lib, ularning modernizatsiya qilinmaganligi energiya yo'qotishlari va uzilishlarga olib keladi.

2. Energiya resurslaridan samarasiz foydalanish

Energiya samaradorligining pastligi resurslarning ortiqcha sarflanishiga va iqtisodiy zarar keltirishiga sabab bo'ladi.

3. Investitsiya yetishmovchiligi

Energetika sohasiga yetarli miqdorda investitsiya jalb etilmasligi yangi texnologiyalarni joriy etishni cheklaydi.

4. Boshqaruv muammolari

Tizimdagi korrupsiya, noto'g'ri rejalashtirish va nazoratning sustligi energetika tizimi samaradorligini pasaytiradi.

5. Ekologik muammolar

An'anaviy energiya manbalaridan foydalanish atrof-muhitga zarar yetkazib, uzoq muddatli xavflarni yuzaga keltiradi.

Tashqi xavf-xatarlar tahlili

1. Global energiya bozori o'zgarishlari

Energiya narxlarining o'zgaruvchanligi mamlakat iqtisodiyotiga bevosita ta'sir qiladi.

2. Geosiyosiy omillar

Energiya resurslariga boy hududlardagi siyosiy beqarorlik ta'minot zanjirining uzilishiga olib keladi.

3. Importga qaramlik

Energiya resurslarini import qilishga yuqori darajada bog'liqlik milliy xavfsizlikni zaiflashtiradi.

4. Texnologik qaramlik

Zamonaviy energetika texnologiyalarining xorijga bog'liqligi mustaqil rivojlanishga to'sqinlik qiladi.

5. Iqlim o'zgarishi

Iqlim o'zgarishi energetika ishlab chiqarish va iste'mol jarayonlariga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Energetika xavfsizligini ta'minlash yo'llari

Energetika xavfsizligini mustahkamlash uchun quyidagi strategik choralar muhim hisoblanadi:

- energiya manbalarini diversifikatsiya qilish;
- qayta tiklanuvchi energiya manbalarini keng joriy etish;
- energiya samaradorligini oshirish;
- energetika infratuzilmasini modernizatsiya qilish;
- ilmiy-texnik innovatsiyalarni rivojlantirish;
- xalqaro hamkorlikni kuchaytirish.

Xulosa

Energetika xavfsizligi mamlakat iqtisodiy va ijtimoiy barqarorligini ta'minlovchi muhim omil hisoblanadi. Ichki va tashqi xavf-xatarlarni chuqur tahlil qilish hamda ularni bartaraf etish bo'yicha samarali choralar ko'rish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri bo'lishi lozim.

Zamonaviy sharoitda innovatsion texnologiyalarni joriy etish, energiya manbalarini diversifikatsiya qilish va ekologik barqarorlikni ta'minlash energetika xavfsizligining asosiy yo'nalishlari hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Energetika iqtisodiyoti bo'yicha darsliklar
2. Iqtisodiy xavfsizlik asoslari bo'yicha ilmiy manbalar
3. Xalqaro energetika agentligi hisobotlari
4. O'zbekiston Respublikasi energetika siyosatiga oid hujjatlar